

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

ŠTEV. 12.

DECEMBER 1939

LETO XVIII.

Naloge katoliške prosvete v današnjem času

Govor dr. Hohnjeca na občnem zboru Prosvetne zveze v Mariboru dne 16. novembra 1939

Stari Rimljani so imeli pregovor: »Inter arma silent Musae« — Ko govorijo orožje, molče modrice. — Vojna potiska v ozadje prosveto, kulturo, znanost in umetnost. Naš narod in naša država, hvala Bogu, nista zapleteni v vojni metež. Zaupamo v voditelje države, predvsem pa v Boga, ki ga prosimo miru, da ostanemo vojne katastrofe tudi v bodoče obvarovani. Zato ni treba, da bi modrice molčale med našim ljudstvom. Ne, prav intenzivno mu naj govorijo, še bolj intenzivno kot prej. Kaj in kako naj naša modrica — naša prosveta govori v teh dneh? Njena beseda mora biti aktualna, sodobna, ne mudeča se na površini razmer, temveč segajoča do njih najglobljega korena. Tam bo našla razlog, zakaj kultura in civilizacija doživljata sedaj strahovito krizo, ki je pahnila cele narode v brezno nesreče. Vzročno zvezo med duhovno krizo človeštva in sedanji razmerami v svetu je nedavno tudi ugotovil v portugalski narodni skupščini ministrski predsednik Salazar, ki je med drugim rekel: »Duhovna kriza in kriza civilizacije je vzrok evropskega konflikta. So večni principi resnice in socialnega življenja, ki se jih je treba na vsak način držati.« Da, večnih načel resnice in pravice se je

treba držati, in prav ta načela so bila poteptana v blato. To je posledica neverstva in brezboštva. Kjer se zanika Bog, ki je vir duha, se mora duh umakniti materiji. Materija pa je surova, kruta, nesocialna in neaktualna. Materializem kot sestav vdinjanega duha je brezsrčen, nasilen, protisocialen in protikulturn. V 19. stoletju se je ta sestav razbohotil. V stoletje je prijadral pod vabečo zastavo svobodomiselnosti in prosvetljenosti, ki je nekoliko časa zamamljala človeške duhove. V daljnem teku pa se je svobodomiselnostna struja, ki je nosila človeštvo proč od Boga in Cerkve, od resnice in pravice, razdelila v dva toka: v liberalni kapitalizem ter v marksistični socializem. Oba sestava sta v bistvu vladstvo materije in vodita v diktaturo: liberalizem v diktaturo visoke finance, kartelov in trustov, marksizem pa v diktaturo tako imenovanega proletariata, ki pa je v resnici diktatura nekaterih voditeljev nad brezpravno maso delovnega ljudstva. V zadnjem času se je pridružil kot likvidator reda, ki ga je ustvarilo lažnivo svobodomiselstvo, pretirani socializem, ki je zasnovan na drugi obliki materializma, na biološkem materializmu, ki daje mesu in krvi prednost pred duhom in dušo. V

boljševizmu je doseglo brezboštvo svoj organizacijski vrhunec, pretirani nacionalizem pa novo poganstvo in oboževanje surove sile.

Sedanje razmere na svetu dokazujejo, da brezverstvo in brezboštvo svetu ne prinaša sreče. Boj zoper Boga je hkrati boj zoper človeka, zoper njegovo dostojanstvo, svobodo in pravico, je usužnjevanje človeka. Danes je to usužnjevanje človeka doseglo svoj višek. »Svoj višek je doseglo to usužnjevanje«, kakor ugotavlja sloviti francoski katoliški pisatelj Pavel Claudel. »med Renom in Njemenom prav tako, kakor od Finskega zaliva do Tihega oceana«. Mesto obljubljenih nebes se ustvarja pekel, mesto kulture se vpostavlja barbarstvo, mesto Kristusovega miru se razširja sovraštvo, iz katerega se je zancitila krvava vojna. In rešitev? Papež Pij XII. pravi v svoji prelepi okrožnici »Summi Pontificatus«, objavljeni na praznik Kristusa Kralja: »Rešitev narodom ni od zunanjih sredstev, od meča, ki more staviti pogoje miru, ne more pa ustanoviti miru.« Rešitev je za posameznike in vso družbo »vrnitev pod zakon Kristusove ljubezni in resnice«.

Kristusova ljubezen in resnica: to je naš prosvetni program in naša vrhovno vzgojna načela. Velika večina slovenskega ljudstva priznava ta program. Brez nasprotovanja pa ta program med našim ljudstvom ni in tudi prej ni bil. Pobija ga med delavstvom marksistični socializem in komunizem, ki smatra po Leninovem geslu religijo kot opij za ljudstvo, da bi dosegel svoj namen, ki ostane vedno nespremenljiv, se komunizem uvršča iz taktičnih razlogov v ljudsko fronto ali pa v vrste III. tabora, ki ga napovedujejo naši Sloveniji. Nasprotuje mu liberalizem, ki razširja med meščanskimi krogi, osobito pa mladino po prosvetnih in športnih organizacijah, zlasti po Sokolu, svodomiselno, od Boga in vere povsem neodvisno moralo. Na podeželju prodira ta struja, ki je protivna programu po Kristusovem kraljestvu pod kmečko-stanovsko zastavo. Nedavno je podeželsko liberalno glasilo svoje načelno sta-

lišče takole opredelilo: »Pravična in pravilna ureditev socialnih vprašanj, da bosta v njej posameznik in narod deležna kar največje svobode, je nedosegljiva po načelih vere.« Logična posledica tega stališča je: Kristus in Cerkev naj se izločita iz javnega življenja. In prav to stališče je zaradi svoje porabe v narodni in mednarodni politiki dovedlo do razmer, ki so rodile vojno.

Ustvaritev novega človeka

Glavni cilj sedanje vojne je ustvaritev novega človeka. Zunanji minister Velike Britanije lord Halifax je v svojem govoru 7. novembra med glavnimi cilji, ki jih zasleduje Anglija v sedanji vojni, postavil na prvo mesto: ustvaritev novega sveta. Angleški ministrski predsednik Chamberlain je v svojem govoru v angleškem parlamentu v tej zadevi izjavil: »Svet ne bo več tisti svet, kakršnega smo prej poznali.« Nov svet, to so novi ljudje. Iz vojne naj vznikne nov človek, ne pa prejšnji, ki je dal s svojimi idejami in deli povod za sedanjo nesrečo človeštva. O najglobljem vzroku te nesreče pravi Pij XII. v navedeni svoji okrožnici: »Povsem gotovo je, da je prvi in najgloblji vzrok vsega gorja, ki stiska današnjo družbo, v tem, da se tako v zasebnem kot družabnem življenju in v mednarodnih odnosih taji in zametuje neko splošno merilo pravosti in poštenosti, da se zametuje in pozablja naravni zakon, ki ves temelji v Bogu... Kadar Boga ni več, se zamajajo vsi temelji pravosti.« Nov svet je torej atemeljen na Bogu, njegovem nauku in njegovih zapovedih. Bog se mora vrniti v javno življenje. To misel lepo poudarjajo mobilizirani oficirji francoske armade v svojem pismu uredniku francoskega lista »Epoque«, kjer pišejo med drugim: »Nemogoče je ohraniti mir na svetu brez povratka Boga v javno življenje. Samo vera omogočuje narodom, da najdejo notranje ravnotežje, pa tudi podlago za medsebojni sporazum.«

Namen naše prosvetne organizacije in njenega dela v bodočnosti je ustva-

ritev novega človeka, ki živi iz Kristusove ljubezni in resnice. Taka vzgoja bo z mladino obnovila ves narod. Problem tako imenovanih malih narodov — številčno malih — je na dnevnem redu sedanjega vojnega konflikta ter bo ostal tudi v bodoče. Ta problem bo rešen v prid tistih narodov, ki so sicer mali po številu in materialni sili, toda veliki po notranji vrednosti. Dr. An. Radič, učitelj hrvatskega naroda, je leta 1900. zapisal te besede: »Noben narod, kakor tudi ne noben posamezni človek ne velja nič v svetu, če nič ne velja v sebi. Če bomo imeli Hrvatje notranjo vrednost, bomo prišli do svoje vlade ter bomo tudi kaj veljali v svetu.«

Odločilna je torej za posameznika,

tako tudi za narod njegova notranja vrednost, to je duhovna in kulturna vrednost. Duh je tisto merilo, po katerem se mora presojati vrednost posredinca in naroda. Z duhovno poglobitvijo raste vrednost posameznega človeka in vsega naroda. Materializem razvrednotuje posameznike, male narode pa vdinja tistim, ki so v prirodnem in biološkem oziru večji in močnejši. »Zato so taki pisatelji«, tako pravi slovenski filozof France Veber, »ki uspešno širijo materialistično gledanje na svet in življenje, pravi, 'sovražniki št. 1 malega naroda'. Dostavljamo: Ne samo taki pisatelji, marveč tudi taki voditelji, učitelji, vzgojitelji, prosvetarji so sovražniki št. 1 slovenskega naroda.

Občni zbor Prosvetne zveze v Mariboru

Prosvetni program:

V pretekli poslovni dobi je bila glavna skrb centralnega odbora, da se končno veljavno določi večletni prosvetni program, s katerim bi načrtno zajeli vsa vprašanja, ki se tičejo našega naroda kot celote v njunih glavnih stanovih, predvsem v kmečkem in obrtniško delavskem, katera predvsem zajema naše ljudsko prosvetno delo.

Na Zveznem svetu zastopnikov ljubljanske, celovške in mariborske PZ v Celju, 19. februarja t. l., je bil sporazumno določen štiriletni prosvetni program. V prvem (letošnjem) letu bodo na vrsti predavanja z osnovno mislijo: duhovno življenje na vasi. V drugem letu: Kmečka umetnost in književnost. Tretje leto: Kmečko-socialno življenje. Četrto leto: Kmečko gospodarsko življenje. Misel vsakega leta se bo obravnavala v sedmih predavanjih; za delavske in industrijske okoliše bo določena posebna tvarina, ki bo zajela vso problematiko delavčevega življenja in dela ter njegovega okolja. Vsa ta predavanja bodo izhajala v Vestniku PZ.

Zaradi teh sklepov celjskega Zveznega sveta je mariborska PZ skrajšala svoj petletni prosvetni načrt, ki ga je bila že začela izvajati, in je s prvim

marcem prenehala z razpošiljanjem razmnoženih predavanj. Vendar pa sedanji prosvetni štiriletni služi za osnovo petletni program, kakor ga je bila zamislila mariborska PZ.

Spremenjene politične razmere v Evropi so znova pokazale usodno nevarnost boljše vizma in komunizma. Zato bo PZ sporazumno z ostalimi verskimi in mladinskimi organizacijami ponovno posvetila posebno pažnjo temu za nas tako važnemu vprašanju in bo po iniciativi NOKA s posebnimi predavanji poučila naš narod o grozeči nevarnosti.

Prireditve

Glavna letošnja prireditve slovenske katoliške mladine, organizirane v prosvetnih društvih, FO, DK na našem območju, so bili veličastni mladinski dnevi v Mariboru v dneh od 30. junija do 2. julija t. l. Ti dnevi so bili dostojna manifestacija narodne in državne misli čuvarjev naše severne meje.

Prosvetna zveza je v teh organizirala stanovska zborovanja za dijaštvo in izobraženstvo, za učiteljstvo, za kmete, obrtnike in delavce. Na teh zborovanjih, ki so bila zadovoljivo obiskana, je 20 najodličnejših preda-

vatelj iz Ljubljane in Maribora obravnavalo važna stanovska in splošna narodna vprašanja.

Prosvetnih prireditev na deželi se je PZ vedno rada udeležila po svojih zastopnikih. Tako je zlasti v zimski dobi ustregla vsaki prošnji po predavatelju, prav posebno pa bližnji mariborski okolici. V februarju in marcu je bilo prirejenih v Mariboru 6 prosvetnih večerov, za katere je pokazala še največ zanimanja naša srednješolska mladina. Taki prosvetni večeri se bodo v zimskih mesecih vršili tudi letos.

PZ se živo zaveda dolžnosti narodno-obrambnega dela, ki postaja iz dneva v dan vedno bolj pereče in pravo življenjsko vprašanje slovenskega naroda. Zato je priredila za včlanjena društva (dne 15. novembra t. l.) enodnevni tečaj, na katerem so razni govorniki obravnavali najvažnejša vprašanja naše narodne obrambe ter narodne in državljske vzgoje. Tečaj je zelo lepo uspel, saj se je udeleževalo tečaja nad 60 mladih ljudi iz najrazličnejših krajev našega območja. Upamo, da pomeni ta tečaj šele začetek tovrstnega načrtnega dela, ki se ga morajo z vso vnemo lotiti vsa naša društva.

*

Iz narodno-obrambnih razlogov je tudi treba pozdraviti pogodbo, po kateri bo v doglednem času postavljena v Mariboru relejna radijska postaja, s katero bo naše severno-vzhodno slovensko ozemlje odprto temu najsoodobnejšemu sredstvu za širjenje in poglobitev narodove kulture in prosvete. V mariborskem študiju radijske postaje pa bodo lahko nastopala tudi naša društva in njihovi dramatski odseki ter pevski zbori. Na ta način se bo nudila nova možnost ljudsko-prosvetnega udejstvovanja za naše ozemlje ob severni meji.

Pomoč družtvom

PZ se zaveda, da ima kot prosvetna matica do svojih včlanjenih društev razne dolžnosti, ki jih je vedno skušala, v kolikor je to bilo v njeni mo-

či, tudi izpolnjevati. Žal pa je občutno pomanjkanje denarnih sredstev in premalo upoštevanje potreb štajerskega dela Slovenije prepogosto onemogočilo izvršitev raznih načrtov.

Preteklo poslovno leto je bilo veliko povpraševanje po primernih igrah. PZ je skušala temu odpomoči s tem, da je nabavila nad 60 večjih ali manjših dramatskih del, resne in vesele vsebine, med njimi več mladinskih igrice za razne prilike.

Prav tako je odkupila od č. g. župnika Oblaka osem najboljših rokopisov dram in veseloiger, ki jih bo razmnožila in dala društvom na razpolago. Razen tega opravlja PZ zbirko nad 30 rokopisov istega avtorja in si lahko vsako društvo te igre v naši pisarni ogleda in izposodi.

Izposojevalnica kostumov Ljudskega odra in PZ beleži največje povpraševanje po narodnih nošah, zlasti po ženskih. Zato je odbor PZ na eni zadnjih sej sklenil, da bo k sedmim ženskim narodnim nošam nabavil še pet novih. V ostalem pa se izposojevalnica gledališke garderobe zaradi pomanjkanja denarja le skromno dopolnjuje.

Prosvetna predavanja, ki naj bodo privlačna, morajo nujno imeti dopolnilo v ponazorilnem materialu (skioptičnih, filmskih slikah, filmih itd.). Do sedaj je imela PZ na razpolago 38 serij filmskih slik najrazličnejše vsebine ter dva oziroma tri skioptične aparate. Po 20. novembru bomo dali v promet petnajst novih serij z lepimi barvnimi slikami na filmskem traku, od katerih imenujemo tukaj samo nekatere: Čenstohova, Japonska, Karl May, Turki, Delavnica javnega mnenja, Dobre filme hočemo, sv. zakon, sv. birma itd.

V prihodnjem letu namerava PZ povečati zalogo filmskih slik s serijami, ki jih bo dala izdelati v naravnih barvah, in sicer z domačimi slovenskimi motivi. Te filmske slike naj bi služile kot ponazorilo predavanjem iz naše politične in kulturne zgodovine, pokazale naj bi naše velike moze in vodnike iz zgodovine in polpretekle dobe.

Delo odbora

Centralni odbor je bil vse leto v živahnem stiku skoro z vsemi društvi in ostalimi prosvetnimi ustanovami, kar je razvidno iz vložnega zapisnika, ki šteje 1.142 vložnih številčk. Razen tega je pisarna odposlala 12 okrožnic v 7.333 pošilkah in šest prosvetnih predavanj v 1.200 pošilkah. V svoji poslovni dobi je imel odbor šest sej, kjer so se reševali vsi važnejši dopisi, ostalo delo je opravljala pisarna.

V PZ je bilo to leto včlanjenih 250 društev s 17.500 člani; prosvetnih domov je 57, prosvetnih knjižnic 152. Prosvetno delo in posle centralne pisarne za prosvetna društva v južnem delu nekdanje mariborske oblasti je tudi letos vršila ekspozitura PZ v Celju.

Na novo so bila ustanovljena prosvetna društva na Lopati pri Celju, na Doliču pri Mislinju, v Podgorju pri Slovenjem Gradcu in Radvanju pri Mariboru.

Ustvaritev prosvetnih okrožij, ki bi naj tvorila vez med centralo in prosvetnim edinicami, ni rodila zaželenih uspehov in bo treba misliti na neko nadomestilo. Tako so na primer po nekod na Kranjskem začeli uspešno delovati »Klubi predavateljev«, ki jih tvorijo duhovniki, zdravniki, učitelji, akademiki in ostali izobraženci enega okraja.

Ljudski oder

Delo Zveze ljudskih odrov, ki je bila ustanovljena na občnem zboru leta 1936., opravlja Ljudski oder kot nekaka matica vseh ljudskih odrov na področju mariborske PZ.

V pretekli sezoni je Ljudski oder priredil troje gostovanj na naši severni meji, k čemer ga je vabilo tudi stremljenje vršiti narodno-obrambno delo. Gostovanja pri Mariji Snežni, na Sladkem vrhu in pri Sv. Juriju ob Pesnici so pokazala, kolike važnosti so ne samo za povezanost podeželskih odrov z matico, ampak tudi za okrepitev narodne samozvesti. Oder je v pretekli sezoni naštudiral 12 del, ki so doživela dvajset predstav. Dasi se

mora oder boriti z mnogimi finančnimi težkočami, se vendar počasi opazja napredek, ki ga vsi sodelujoči s tolikim idealizmom pospešujejo. Potrebno bi še bilo omeniti, da naši podeželski odri skoraj niti ne poznajo ali pa nočejo poznati važnega dela, ki ga vrši gospod Niko Kuret z založbo Ljudskih iger v Ljubljani in z revijo »Ljudski oder«, ki bi ga moralo imeti naročeno vsako prosvetno društvo z dramatskim odsekom. Zato priporočamo vsem podeželskim odrom, naj si vendar naroče to edino slovensko glasilo za ljudsko igro, ki jim bo sijajen vodnik v vseh vprašanjih, ki se doslej rešujejo brez vsakega smisla za kake višje ideje. Tudi v našem podeželskem igranju se bomo morali nujno ločiti od plehkega diletantizma polpretekle dobe ter se vrniti k ljudskemu igranju, ki sloni na duhovnih vrednotah farnega občestva.

V okrilju PZ deluje tudi Zveza dekleških krožkov, ki je po svojem delu sicer popolnoma samostojna, vendar jo PZ po svojih močeh prav rada podpira.

Tudi s Podzvezo FO je PZ vse leto vzdrževala tesne prijateljske stike in jo po svojih močeh tudi materialno podpirala.

V prihodnjem letu čaka centralo težka naloga, da poišče primerna denarna sredstva za pomnožitev prosvetno-tehničnega inventarja. Razen tega bi bilo nujno potrebno, da se končno izvrši organizacija Pevske zveze, ki je bila kot odsek PZ ustanovljena leta 1936. in jo čakajo velike in hvalne naloge.

Spričo delitve dela, ki je dejansko že izvršeno med našimi kulturnimi prosvetnimi organizacijami, pripada prosvetnim društvom važna skrb za pravilno pomnožitev farnih knjižnic, za pravo usmeritev ljudskega igranja in za splošno prosvetno-izobraževalno delo, ki bi ga naj PZ vršila s farnimi sestanki za vse farane; zlasti pa za starejše (očete in matere), ki jih mladinske organizacije ne zajamejo in so jim morda celo tuje. — Razen tega pa

bi se morda prosv. društva posebno posvetila narodno obrambnemu delu.

Za vse to delo pa je treba razen materialne pomoči še mnogo idealnih za vse dobro vnetih ljudi, ki se bodo za vzvišene ideale pristnega in nepotvorjenega dela za narod in njegovo blaginjo znali tudi žrtvovati. Brez žrtev namreč ni napredka in prav s temi je bila zgrajena ponosna stavba slovenske katoliške ljudske prosvete.

Nato so sledila poročila, v katerih je bilo v podrobnosti razvidno delo Prosvetne zveze v minulem letu.

Iz blagajniškega poročila posnemamo, da je znašal ves denarni promet Zveze v preteklem letu 264.748 din.

Tajnikovo poročilo je podalo pregled vsega prosvetnega dela centrale in njenih nalog za bodoče leto.

Sledila so poročila zastopnikov posameznih odsekov samostojnih organizacij, ki pa se še vedno čutijo tesno povezane z osrednjo prosvetno matico.

Knjižnica

Poročilo knjižničarja je podal dr. Fr. Sušnik, ki je navajal, da je Prosvetna knjižnica v preteklem poslovnem letu nakupila 325 novih knjig, tako da ima knjižnica sedaj 8.706 knjig. V tem letu je knjižnica 13.180 strankam izposodila 23.554 knjig. S takim svojim velikim prometom se je knjižnica uvrstila med največje slovenske ljudske knjižnice. Knjižnica ima na razpolago tudi 10 potovalnih knjižnic, ki so društvom vsak čas na razpolago.

Podzveza fantovskih odsekov

Poročilo mariborske podzveze fantovskih odsekov je podal njen tajnik dr. Fr. Žebot. Podzveza ima sedaj 9 okrožij s 95 odseki in s 4.500 člani in mladci. Posebno mnogo dela podzveznega odbora je bilo v letošnjem letu posvečenega pripravam za Mladinski tabor v Mariboru, vključ temu pa redno delo, predpisano po programu in letnem delovnem načrtu ni zaostajalo in ni bilo zanemarjeno. V redu je bilo izvršeno tehnično delo z mnogimi tečaji in revizijami in splošnimi

okrožnimi in podzveznimi tekmami, vrst v lahki atletiki. V letošnjem letu so se vršile tudi prve podzvezne smučarske tekme. Stik podzveze z okrožji in odseki je bil živahen, prav tako je živahno delo odbora, ki se je sestajal na rednih tedenskih sejah.

Zveza dekliških krožkov

Študijski centrali na Betnavi je poverjeno vodstvo dekliških krožkov v prosvetnem in vzgojnem oziru. Centrala je organizirala dekanjske tečaje, katerih se je udeležilo 1500 deklet in priredila tri večja dekliška zborovanja, eno ob priliki mladinskega tabora v Mariboru, drugo pri Sv. Križu nad Dravogradom, tretje, največje, pa na Ptujski gori. Krožki prejema glasilo »Dekliški sestanek«, ki jim nudi snov za verska in prosvetna predavanja na sestankih. Tudi tehnično delo v Zvezi dekliških krožkov je bilo živahno. Vršili so se tečaji in revizije, uspeh tega dela pa je bil viden pri nastopu deklet na mariborskem taboru.

Celjska ekspozitura

Poročilo celjske ekspoziture je obsegalo ločeni poročili Fantovske in Dekliške podzveze v Celju. Fantovska podzveza v Celju je bila skozi vse leto v vzglednem stiku z okrožji in odseki, saj je izvršila več sto obiskov pri odsekih. Priredila je celo vrsto eno ali večdnevni tečajev za načelnike in vodje mladev.

Prav tako živahno je bilo delo Dekliške podzveze, ki je izvedla letni prosvetni in tehnični program. Izvršila je 150 obiskov pri krožkih. Ob priliki teh obiskov so se vršila predavanja prosvetne, verske in narodne vsebine. Priredila je tudi vrsto tehničnih tečajev, da so se mogle članice v tehničnem oziru dobro pripraviti za tabor v Mariboru.

Poročilo preglednikov

je podal stolni kanonik dr. J. Mirt, ki je odboru in zlasti blagajniku predlagal absolutorij s pohvalo, kar je občni zbor sprejel.

Volitve

Sledile so volitve, pri katerih je bil za predsednika ponovno izvoljen dr. Josip Hohnjec, v odbor pa: dr. Jeraj, dr. Sušnik, dr. Meško, J. Stabej, J. Maležič, ravnatelj Richter in M. Geratič. Za namestnike so bili izvoljeni: prof. Klasinc, prof. Zafošnik, ravnatelj Fr. Hrastelj, arhidijakon Fr. Tovornik, prošt M. Munda, A. Juranovič, A. Brumen in J. Mastinšek. Pregledniki so: stolni kanonik dr. Mirt, prof. P. Živortnik, ravnatelj J. Gašparič. V razsodišče so bili izvoljeni: dr.

Juvan, dr. Leskovar, dr. Schaubach in dr. Aleksič.

Pri slučajnostih se je prijavil k besedi zastopnik ljubljanske Prosvetne zveze ravnatelj Vinko Zor, ki se je zahvalil za pozdrav in izrazil željo, da bi obe zvezi delovali v čim lepši slogi.

O raznih vprašanjih organizacije so se oglasili k besedi župnik Gril, in gg. kaplan Bejek in Škraban, v imenu Zveze bojnikov pa je zborovalce pozdravil g. Miroslav Ratej iz Trbovelj.

Narodno-obrambni tečaj PZ v Mariboru

Dne 15. novembra se je vršil v Mariboru nadvse lepo uspeli narodno-obrambni tečaj, ki se ga je udeležilo nad 60 zastopnikov prosvetnih društev iz vsega okoliša mariborske Prosvetne zveze.

Na tečaju so predavali razni govorniki o perečih narodno-obrambnih vprašanjih.

Predavanja so bila sledeča:

Dr. Josip Hohnjec: »Narod in narodnostno načelo«.

Podžupan Fr. žebot: »Narodnostni boji na Slov. Štajerju pred vojno«.

Notar A. Jakopič: »Narodno-obrambno delo«.

Urednik Fr. Sekolec: »Narodno-obrambno delo in propaganda«.

Mirko Geratič: »Kaj lahko store za poglobitev naše narodne zavesti farna društva?« (FO, DK, PD.)

Franc Kotnik: »Slovenci izven naših državnih mej« (s skioptičnimi slikami).

Sporazumno delo med PZ in Kmečko zvezo

Prosvetna zveza pozdravlja vsako pobudo za sodelovanje vseh društev, ki delajo za dvig izobrazbe med našim ljudstvom. Prav sedaj pripravlja PZ načrten štiriletni izobraževalni program, ki bo postavljen na stanovski temelj in ki bi ga rada PZ izvedla po vsej naši deželi. Pri tem pa upa, da ji bodo rade pomagale tudi ostale naše organizacije, zlasti še Kmečka zveza s svojimi mladinskimi odseki.

Novi program je zamišljen takole: Jeseni vsakega leta bi zbrali najbistrejše fante in najagilnejše, pa tudi dekleta, može in žene v voditeljskih tečajih, ker bi jim razložili vsebino, namen in pomen letnega programa, obenem pa jim dali potrebna navodila za izvedbo. Nato bi radi zbrali v vsa-

kem kraju skozi sedem mesecev vsak mesec enkrat k predavanju in razgovoru (diskusiji) kar največje število domačinov, članov Prosvetnih društev s Fantovskimi odseki in Dekliškimi krožki, krajevnih Kmečkih zvez z njihovimi mladinskimi odseki, članov naših obrtniških in delavskih društev, pa tudi neorganiziranih občanov. Zlasti pa bi si radi zagotovili v vsakem kraju stalen kader obiskovalcev in morda še — gotovo manjšo — skupino, ki bi nekatera vprašanja posebej študirala, se vadila v govorenju in nastopanju, morda delala kake spise ter se tako doma pripravljala za javne nastope, za vodstvo društev in javnega življenja (občine, okrajni zastopi itd.). Za konec pa bi želeli, da

bi vsaka skupina naredila kak izlet ali kaj drugega, s čimer bi se še utrdila misel notranje povezanosti vseh naših društev in ljudi.

PZ upa, da bodo pri izvedbi tega programa rada pomagala in sodelovala vsa društva, ki so si tudi postavila nalogo, da pomagajo dvigati izobrazbo našega ljudstva. Po vsebini je program občega izobraževalnega značaja, to je tak, da bo stavil temelje vsej naši dejavnosti, da bodo mogla na njem graditi vsa naša društva s svojimi odseki, ko bodo vršila svoje posebne naloge: dramski odseki bodo skrbeli za dobre igre, pevski gojili petje, fantovski odseki in dekliski krožki — telesne vaje in posebno vzgojo fantov in deklet. Kmečka zveza s svojimi odseki — strokovno izobraževanje in podobne naloge itd.

Na ta način bomo mogli skupno izvršiti skupne naloge z najboljšimi sodelavci, vsak zase pa bomo reševali posebne naloge po svojih najboljših močeh in v tihih sporazumu. Kljub različnosti društev bomo ohranili slog in zavest skupnosti. Varovali se bomo, da ne bodo nastala kaka trenja med našimi društvi, odseki in člani ter si bomo vobče med seboj pomagali, kjer si bomo mogli.

Na tem temelju upa PZ doseči sodelovanje vseh naših društev. Misli, da v ta namen ni treba nobene posebne organizacije in aparata. PZ pa želi stopiti v stik z osrednjimi vodstvi ostalih organizacij in se porazgovoriti o podrobnostih sodelovanja.

Z objavo tega članka popravljamo poročilo, podano na zadnjem občnem zboru Prosvetne zveze v Ljubljani.

Prešernov večer v Belgradu

Belgrajsko Prosvetno društvo, ki ga vodi sedaj g. Knafeljc, je oživilo ter kaže veliko voljo do živahnega delovanja. Po nekaj sestankih bolj privatnega značaja v svojih novih prostorih je 2. decembra, na predan Prešernovega rojstnega dne, priredilo v spomin 90 letnice njegove smrti Prešernovo akademijo v lepi in veliki gledališki dvorani Ruskega doma v Ulici kraljice Natalije. Hotelo je s tem še posebej poudariti veličino slovenskega kulturnega delavca in privezanost belgrajskih Slovencev h kulturi slovenstva, katerega najvidnejši predstavnik pred svetom je pesnik Prešeren. Čeprav je bilo ta dan več slovenskih prireditev v prestolnici, je precejšnjo dvorano zasedlo zelo izbrano občinstvo Slovencev in prijateljev Slovencev, med njimi nadškof dr. Ujčič, senator Smodej, načelnik dr. Andrejka z gospo, ravnatelj Končan z gospo in mnogo drugega občinstva. Otvoril je proslavo s pozdravnimi besedami predsednik društva St. Knafeljc, nakar je prikazal ž živo besedo Prešernov lik in pomen kot človeka, pesnika, kulturnega delavca in Slovenca urednik dr. Tine Debeljak

iz Ljubljane. Društveni člani so nato izpolnili ostali večer s produkcijami izključno Prešernovih del. Tako je g. Fr. Bratož zapel večno lepega Mornarja v Vilharjevi uglasitvi, gdč. A. Jernejčičeva pa je s svojim šolanim zvonkim glasom zapela Nezakonsko mater (Vilhar). Društveni kvintet, ki ga je ustanovil in ga vodi g. Janežič, uradnik finančnega ministrstva, je zapel Pod oknom (Vilhar), Zdravico (St. Premrl) in Mornarja v Lebanovi melodiji. Glasovi so se lepo ujemali v mehko polni sozvočnosti. Zbor pa bo treba še ojačati za nastope v tako velikih dvoranih. Višek večera pa je bil gotovo igralsko prikazan dialog med kritikom in pesnikom v Novi pisariji, ki sta ga v bidermajerskih kostumih in v odrsko urejenem prostoru s katedrom podala g. Zorman kot kritik in g. Levstik kot Prešeren. Prizor bo ostal vsem neizbrisen. Zormanovo karakterno podajanje kritike pa zasluži še posebno vse priznanje. Upati je, da se bo ta nadarjeni igralec še večkrat pokazal na belgrajskem slovenskem odru. Uvod v Krst pri Savici je dogmatično in z lepim poudarkom podala gdč. Držajeva. Zadnjo točko Od že-

lezné ceste pa šta podala v obliki modernega pevskega kupleta gđe. Jernejčičeva in g. R. Makovec v narodni noši ter sta dosegla velik uspeh. Maršiko dosedaj ni vedel, da se da iz Prešernove pesmi napraviti tako komično srčkan prizor. Z njim se je proslava končala. Vso prireditvev, ki je trajala dve uri, je oddajala radijska postaja v Belgradu po kratkih valovih (napovedovalec g. Fran Slapšak), kar je gotovo dokaz lepe pozornosti, ki jo uprava posveča slovenskim kulturnim prireditvam. Sicer je isti radio že prej, parkrat po nekaj minut sporočal svetu o Prešernu, toda toliko

kot ob tej priliki, še ne. Ne samo belgrajski Slovenci, tudi drugi Slovenci morajo biti radijski postaji hvaležni za njen prenos ter jo prositi, da bo kulturnim prireditvam belgrajskih Slovencev tudi v bodoče naklonjena. Mcčan vtis je vzbudila tudi dvametrska podoba pesnika Prešerna, ki jo je za to priliko narisala po Jakčevem portretu gđe. Bara Remčeva. Proslava je v celoti uspela ter pomeni velik napredek v društvenem in kulturnem življenju belgrajskih Slovencev in bo gotovo še dala pobudo za več podobnih izrazito slovenskih kulturnih večerov.

K. I.

Društveni obzornik

Občni zbor Slovenske straže v Kočevju. V nedeljo 26. novembra je SS v Kočevju podala svoj obračun o delu v preteklem poslovnem letu. Predsednik g. župnik in svetnik Škulj je pozdravil vse navzoče in prešel na dnevni red. V imenu Slovenske straže iz Ljubljane je občni zbor pozdravil g. prof. E. Boje, ki je naglasil veliko skrb ljubljanske SS za kočevske Slovence, in g. dr. Podgorski, ki je s svojim temperamentnim nagovorom vžgal navzočim novega ognja. Sledilo je poročilo predsednika, ki je omenil mnoge podpore v živilih, mozeljski prosvetni dom ter glasilo »Kočevski Slovenec«, ki mora svojo pot nadaljevati pogumno. Prosil je pa za pomoč vse navzoče za to glasilo, ki izhaja sedaj v poldrug tisoč izvodih. Za njim so poročali še ostali odborniki. Volitev ni bilo, ker se odbor voli vsaki dve leti. Občnemu zboru je sledilo krasno skioptično predavanje o Kočevski, ki je pokazalo, koliko romantične lepote je na tem slovenskem, a narodno mešanem ozemlju. Velika in razgibana je ta slovenska družina na Kočevskem in Slovenska straža je s svojim obračunom pokazala, da se resno in požrtvovalno trudi utrditi narodno zavest in pomagati kočevskim Slovincem, ki so vredni vse naše ljubezni in podpore.

Poživiljeno prosvetno delo v dovškem kotu. Aljaževsko pevsko in dram. društvo na Dovjem je po dolgih in brezplodnih tednih izročilo Prosvetni dom spet svojemu prvotnemu in edino pravemu namenu: širjenju prosvete v znamenju poplemenitenja duha in srčne kulture. (Do nedavnega so bili v Prosvetnem domu nastanjeni vojaki.) Ob tej priliki je uprizorilo dramo »Rožni venec«, katere vsebina je mnogim že znana iz povesti, ki je svoj čas izhajala v »Slovincu«. Ta drama je po svoji notranji dinamiki trd oreh marsikateri igralski družini, ki je že prestopila mejo diletanstva in se za korak približala čisti umetnosti. Zato je razumljivo, da je bilo igralcem dovške družine toliko težje poglobiti se v svet etičnih vrednot, ki so kot biseri nanizani v tej drami. Saj predstavljajo dovško prosvetno družino brez izjeme zgolj kmečki sinovi in delavci, ki so jim realistične drame mnogo bolj dostopne. Pa jim je treba na čast povedati, da so se te težke drame lotili z zavidanim vrednim pogumom. Vsa teža igre je seveda slonela na ramah »njega« ter »nje«, ki sta se po svojih najboljših močeh vživela vsak v svojo vlogo in ponekod naravnost presenetila z dovršeno igro.

Poglavje discipline med občinstvom

pa je v dovškem Prosvetnem domu poglavje zase. To se nam v interesu stvari zdi potrebno še prav posebej poudarjati. Kaj ko bi prisostvoval takšni igri tujec in bi slišal vse tiste neslane opazke in bedasto režanje ob prizorih, ki zahtevajo tako od igralca kot od gledalca največ resnosti in doživljanja? Neinformiran o vsem — bi odnesel vtis, da je na Dovjem vse podivjano. Težko bi mu bilo dopovedati, da obiskovalci teh prireditev niso samo prosvetarji, ampak tudi takšni, ki nimajo s prosveto prav nobenih stikov in nobenega razumevanja zanjo. Resnici na ljubo pa je treba pribiti obžalovanja vredno dejstvo, da tu pa tam tudi kakšen papirnatí prosvetar (to je prosvetar, ki je dejansko za prosvetno življenje mrtev, ker je brez vsake zavednosti) prestopi mejo dostojnosti. Ali ne bi kazalo vendarle že enkrat odločno nastopiti proti vsem, ki mečejo grd madež na celotno prosveto s svojim fakijskim vedenjem in tako dajejo nasprotniku v roko orožje za podtalno rovarjenje? Rediteljska služba je povsem pomanjkljiva, kar otipljiva pa je ena vrzel: dovški prosvetarji občutno pogrešajo idejnega vodje. Tukajšnje učiteljstvo je povsem neinteresirano in tako ni nikogar, ki bi bodril, vzgajal in kazal smernice. Redki idealisti iz delavskega in kmečkega stanu so prisiljeni, da sami vlečejo težak voz prosvete dalje, kakor pač vedo in znajo. Potrebno bi bilo še in še apelirati na šolsko prosvetno oblast, da bi poslala na dovško šolo učitelja, ki bi imel razumevanje za težnje domačinov. Potem se tudi ne bi moglo več zgoditi, da bi se kdo norčeval iz slovničnih, pravopisnih napak, ki jih je na lepakih Aljaževega pevskega in dram. društva včasih res preveč.

Rateče pri Škofji Loki. Nedavno se je vršil občni zbor katoliškega prosvetnega društva, ki se ga je udeležilo izredno mnogo članov in drugih naših prijateljev. Zborovanje je bilo prav živahno in nas zelo veselilo, da se mladina s takim veseljem zavzema za prosvetno delo. Društvo je v minuli

dobi dobro delovalo, nič slabši pa ni bil Fantovski odsek, ki šteje 18 članov. Naši fantje so se udeležili v poletju mnogih prireditev in so bili častno zastopani tudi na mariborskem taboru. Njihova naloga v bodoče je, da kupijo nekaj telovadnega orodja; tarejo jih pa finančne težave. Ker so mladi in zdravi, bodo še marsikaj doslegli. Želimo tudi, da si nabavijo nekaj krojev, da bodo ob raznih prilikah tudi na zunaj delali parado. Dekliški krožek pa se dosedaj ni mogel posebno razviti, ker ni imel sposobne voditeljice. Upamo, da bo v bodoče tudi krožek postal živahnejši, ker je dobilo zelo agilno in sposobno načelnico gđc. Pavlino Erzenovo, ki je prišla k nam kot učiteljica na ljudsko šolo. Deklet imamo dovolj in tudi volje in veselja ne manjka med njimi, zato želimo, da gospodična Pavlina doseže prav lepe uspehe. — Letošnji svetovni dogodki so za nekaj časa ustavili prosvetno delo. Več fantov je bilo poklicanih na orožne vaje. Zdaj so se fantje vrnili in življenje redno teče.

Vogelni kamen bežigrskega prosv. doma blagoslovljen. Bežigrasko prosvetno društva zadnja leta prav živahno deluje, kljub temu, da ga ovira pomanjkanje primernih prostorov. Z zavidevanja vrednim pogumom so se zato bežigraski prosvetarji letos lotili naloge, zgraditi svojemu društvu dostojen dom. Nabiralna akcija je kar lepo uspela, saj je bilo vse polno požrtvovalnih delavcev, ki so radi prišli za delo. Že poleti je prevzel stavebenik Alojzij Kamnikar iz Ljubljane zidavo, potem ko je res lepe načrte izdelal inž. arh. Tomaž Štrukelj. Sedaj je dom že zrastel do prvega nadstropja. V nedeljo 5. decembra je bil na praznični način blagoslovljen vogelni kamen.

Ob pol 11 dopoldne je v cerkvi svetega Cirila in Metoda daroval sveto mašo domači župnik g. p. Kazimir Zakrajšek za vse številne dobrotnike Bežigrskega doma. Razumljivo je, da je bila pri maši vsa številna bežigraska prosvetna družina. Po maši so se zbrali bežigraski prosvetarji

na stavbišču za cerkvijo, kjer je poštarska godba pod vodstvom občinskega svetnika g. Penka igrala koračnice. Botra ljubljanskega župana g. dr. Juro Adlešiča in botro gospo Frančiško Bregarjevo sta pozdravila fantič in deklica in jima dala lepe spominske šopke. Knezoškofa g. Gregorija Rožmana, zastopnika bana inšpektorja S. Kranjca, botra in botro, topniškega generala g. Janeža, predsednika ljubljanske PZ univ. prof. dr. Lukmana, zastopnika ravnatelja bežigradske gimnazije g. prof. Jesenovca in druge goste je nato pozdravil predsednik Stavbne zadruge ravnatelj g. St. Sušnik. Posebno zahvalo je izrekel prevz. knezoškofu, ki je podaril svet za Prosvetni dom, zatem pa botru in botri ter vsem dobrotnikom, ki so pomagali Bežigradcem pri uresničenju njihove davne želje. Gospodična Lucija Pahorjeva je v imenu mladine pozdravila botro in botra, bežigradski cerkveni pevski zbor pa je pod vodstvom g. Puša odpel kantato »Če Gospod ne zida hiše«.

Predsednik ljubljanske Prosv. zveze univ. prof. prelat dr. Franc Lukman je v lepem govoru orisal naloge katoliške prosvete. Omenil je, da raste novi bežigradski prosvetni dom na božji njivi, kamor so več kakor 125 let pokopavali Ljubljance. V okolici doma pa stoji Baragovo semenišče in cerkev treh Kristonoscev Kristofa, Cirila in Metoda. Ta sosesčina dovolj jasno dokazuje, kakšen duh naj se vseli v novi prosvetni dom, čigar vogelni kamen bo sedaj blagoslovljen. Strahote, ki jih doživlja Evropa, najbolj jasno izpričujejo potrebo, da mora sleherno prosvetno delo imeti svoj temelj v krščanski veri in da mora naše prosvetno delo zahtevati v zasebnem in javnem življenju povsod Boga!

Prevzvišeni knezoškof g. dr. Rožman je nato ob asistenci duhovščine opravil blagoslovitvene molitve in zatem vzdal v vogelni kamen puščico s spominsko listino, ki naj še poznim rodovom priča, v kakšnih časih so se Bežigradci lotili graditve prvega velikega prosvetnega doma v Ljubljani.

Po blagoslovitvi je akademik Bajt s klenimi besedami izrekel zahvalo tistim, ki so pripomogli, da je slavnost tako lepo potekla. Na stavbišču je bilo zbranih okrog 800 bežigradskih prosvetarjev, med njimi polno dijakov bežigradske gimnazije. Vsi so z veseljem opazovali slovesnost, ki je bila najlepše priznanje za njihovo dolgotrajno, požrtvovalno delo, prav tako pa so z veseljem šli za botro in botrom potrkati ob vogelni kamen in dodati svoj delež k zbirki za prosvetni dom.

Občni zbor prekmurskega prosvetnega okrožja. V nedeljo popoldne je imelo prekmursko prosvetno okrožje občni zbor. Ideja o organizaciji prosvetnih okrožij je vznikla pri mariborski Prosvetni zvezi. Po enem letu so na letošnjem občnem zboru mariborske Prosvetne zveze ugotovili, da se ta zamisel ni obnesla. Organizirano je in deluje samo prekmursko prosvetno okrožje.

Občnega zbora so se udeležili skoraj vsi delegati prekmurskih prosv. društev. Iz predsednikovega in tajnikovega poročila je bilo razvidno, da je v prekmurskem prosv. okrožju organiziranih 15 prosvetnih društev. Nekatera društva so zelo močna in agilna, kjer prednjači prosvetno društvo v Tišini s 390 člani, kar je zelo veliko. Prav tako je iz poročila bilo razvidno, da je klub predavateljev, ki je bil lansko leto ustanovljen, opravil svojo nalogo, v kolikor niso bile kakšne tehnične ovire. Predavatelji so imeli pri prekmurskih prosv. društvih več dobro uspešnih predavanj.

Pri volitvah je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik g. Bejak, župnik v Pečaroveh; tajnik g. Škrabna; blagajnik g. Brunec; referent kluba predavateljev inž. Zobec; dramatski odsek je prevzel g. prof. Potokar; referat za narodno odbrano pri okrožju pa je prevzel g. Kerec. V nadzorni odbor sta bila izvoljena g. Žarden iz Črenšovcev in g. Pücko iz Bogojine; v razsodišče pa: odvetnik g. Bajele, notar g. Podnebšek in g. Lanjšček, kaplan v Gornji Lendavi. Poleg tega

so bili v širši odbor izvoljeni od vsakega društva po en delegat.

Pri slučajnostih je bilo sklenjeno, da se pošlje predlog mariborski podzvezi, da izda poslovnik za prosvetna okrožja, oziroma da se za Prekmurje ustanovi prosvetna podzveza, ki bi spadala pod mariborsko PZ. Sprejetih je bilo še več važnih sklepov o bodočem delu okrožja. Novemu odboru, ki jamči za uspeh, želimo, da bi se z vso silo vrgel na delo in odvrnil prekmursko ljudstvo od zablod, ki Slovencem v Prekmurju niso lastne.

V Škofji Loki bodo povečali Prosvetni dom. Po zadnjem običnem zboru društva, na katerem so se na prav radikalen način razčistile razne stvari, je škofjeloško prosvetno društvo kar oživel. Dela se s polno paro prav v vseh odsekih. Mnogi naši ljudje, ki so prej stali izraznih vzrokov ob strani, so začeli zopet vstopati kot člani v društvo in lahko zabeležimo, da je članstvo v zadnjih dveh mesecih naraslo za celih 70. Že iz tega se vidi poživljena delavnost društva.

Moramo pa posebno poudariti zelo agilno delovanje gospodarskega odseka, katerega najvidnejši član je župan Zihelr Matevž. Ta odsek si je nadel težko pa nujno nalogo, da bo v svoji poslovni dobi z vsemi razpoložljivimi sredstvi skušal izvesti gradnjo predvorane in preurediti društveni dom. Na širšem sestanku vsega članstva se je doseglo toliko, da je vse članstvo pripravljeno složno sodelovati pri uresničenju tega nad vse potrebnega načrta.

Med članstvom se je že začela nabiralna akcija, in sicer na ta način, da se bo vsak član obvezal, da bo dal vsak mesec v teku enega leta določeno vsoto za ta namen. Poleti bo velika tombola in nekaj drugih prireditvev. To bi prav gotovo vrglo toliko, da bi iz našega sedaj zastarelega doma naredili dom, ki bi odgovarjal vsem svojim nalogam. — Poudarjamo zlasti, da bi to bilo zlasti važno za FO in DK, ki morata v teh žalostnih razmerah telovaditi v šolski telovadnici. Važno pa bi bilo tudi za mladino v

splošnem kakor tudi za vse članstvo in našo stvar.

Slovenci v Zagrebu. Slomškovo prosvetno društvo v Zagrebu je začelo novo sezono s predavanji v društvenih prostorih in z uprizarjanjem iger. Tako je 8. oktobra tega leta dramatični odsek tega društva uprizoril v Jeronimski dvorani Finžgarjevo dramo »Veriga«. Igro je z uspehom režiral g. Anton Pemič, pa tudi igralci so podali svoje vloge prav lepo. — Dne 22. oktobra je društvo priredilo prvi prosvetni večer. G. Alojzij Horvat, stud. phil., je seznanil članstvo z delovanjem enega naših najpriljubljenejših pesnikov, Simona Gregorčiča. Predavanju so sledile razne deklamacije in petje. — Dne 29. oktobra je g. J. Kastelic predaval a stiških menihih. Predavanje je bilo lepo in zanimivo, za kar se mu vsi najtopleje zahvaljujemo. — Dne 5. novembra je dramatični odsek društva zopet nastopil z veseloigro Dobskega »Dva para se ženita«, ki jo je poslovenil J. Oblak. Igro, ki je zelo lepo uspela, je režiral g. Franc Rupnik. Med odmori igre je mešani zbor društva zapel nekaj pesmi, tamburaški zbor pod vodstvom g. I. Černeta pa je zaigral nekaj slovenskih pesmi. Pred igro je g. J. Kastelic govoril o blaženem N. Taviliču, za katerega pričakujejo Hrvati, da bo proglašen za svetnika. Dvorano, ki je bila do poslednjega kotička zasedena, so gledalci veseli in zadovoljni zapuščali. — Zelo zanimivo in poučno pa je bilo predavanje g. Al. Horvata dne 12. novembra, in sicer o socialnem vprašanju. Da so člani z zanimanjem sledili predavanju, so dokazali s tem, da so takoj prihodnjo nedeljo, 19. novembra, ko je g. Alojzij Horvat nadaljeval s predavanjem, napolnili društvene prostore in z zanimanjem poslušali poučno predavanje. Tudi g. Al. Horvatu se društvo tem potom toplo zahvaljuje. — Slomškovo prosvetno društvo je priredilo 3. decembra t. l. v Jeronimski dvorani Miklavžev večer, združen z igrico »Božična noč eiganke Lejle«, ki so jo igrale članice dekliskega odseka.

Jesenice

V nedeljo, 26. novembra je bil v Krekovem domu na Jesenicah svojevrsten praznik. Zvečer ob 8 je bila na odru Krekovega prosvetnega društva krstna predstava drame iz narodne preteklosti »Plavž«, katero je napisal tukajšnji domačin g. Franc Klinar. Njega pozna vsakdo, saj je gotovo eden najagilnejših mož na prosvetnem polju vse Gorenjske. Napisal je to dramo, katere zamisel je nosil več kot deset let s seboj in jo končno izlil na papir močno in dozorelo. Lahko rečemo, da je to najboljša izmed njegovih 18 dramskih del, ki jih je do danes ustvaril. — V tej narodni drami je postavil močnega, klenega, dasi trimastega Čelinarja v borbo za svojo celino. Čelinar se bori ne samo zase, za vse svoje potomstvo proti lakomnim tujcem, ki hočejo izropati našo zemljo. — Klinar sam je zrastel ob plavžu, vsa svoja mlada leta je preživel ob njem, saj vedno tako rad pripoveduje zanimivosti o javorniškem plavžu, ki je leta 1906, ugasnil. Toda Klinarju je ostalo življenje okrog plavža dobro v spominu, zato ga je znal tako živo in pestro prikazati. Dejanje, ki se stopnjuje od prizora do prizora, je vseskozi zanimivo. Posamezni prizori pa so spremljani z narodno glasbo, ki jo je priredil naš domačin g. Lojze Smerekar. Lahko trdimo s ponosom, da je bil ta večer naše narodne domače jeseniške drame, pravi užitek za slehernega gledalca. — Obenem pa je praznoval ta večer Klinar 20. letnico svojega delovanja na prosvetnem polju. Gledališko društvo »Aljaž« pa kot dramski odsek prosvetnega društva je stopilo ta večer v svojo 40. sezono. Naše najiskrenejše čestitke obema jubilarntoma in jima kličemo: Naprej, na delo za našo narodno omiko! — »Plavž«, drama v treh dejanjih, je bila uprizorjena za domačine in bližnjo okolico 26. novembra ob 8 zvečer in na narodni praznik 1. dec. ob 8 zv. Za zunanje in oddaljene prijatelje pa je bila vprizorjena v nedeljo 3. dec. ob ½ 3 popoldne.

Občni zbor Krekovega prosvetnega društva je bil pretekli teden z običajnim dnevnim redom. Izvoljen je bil novi odbor s predsednikom g. Savinškom. S tem se je pričelo redno delo v vseh društvenih edinicah.

Gledališko društvo »Aljaž« si je na svojem občnem zboru postavilo novo vodstvo s predsednikom in dramatikom g. Klinarjem. Kot režiserji so bili imenovani še gg. Lampreht Slavko, Pečan Jože in Požnel Riko.

Na občnem zboru godbe KPD je bil zopet soglasno izvoljen stari delovni odbor s predsednikom g. Korantarjem.

Predsednik Fantovskega odseka je g. dr. Bergelj Franc.

Predsednica Dekliškega krožka je gospodična Klinar Jožica.

Predsednica Zenskega odseka je ga. Savinšek Antonija.

Delovni dan na Jesenicah

Fantovski odsek. Telovadba: Člani: v torkih in četrkih od 20. do 22. ure; mladei: v sredah in petkih od 18.30 do 20. ure; naraščaj: v ponedeljkih in četrkih od 16.30 do 18. ure. — Predavanja za vse može in fante vsak ponedeljek ob 20. uri.

Dekliški krožek. Telovadba: vsak ponedeljek od 19. do 21. ure; v petkih od 19.30 do 21. ure. — Sestanki: vsako sredo od 20 do 21.30.

»Aljaž« (drama). Skušnje vsak dan od 19. do 22. ure razen sobote in nedelje. — Gorne vaje vsako soboto od 19. do 20. ure. — Maskerski tečaj za začetnike bo razpisan prihodnjič. — Novi igralci in igraški naraščaj se sprejema vsak dan od 20. ure dalje.

Godbeni odsek. Vaje vsak torek in četrtek od 20. do 22. ure. — Ob istem času se sprejemajo učenci za godbo na pihala in lok.

Ženski odsek. Vsak ponedeljek skupni sestanki od 20 do 21.30. — Istočasno se sprejemajo tudi nove članice.

*

Galicija v Celju. Odbor prosvetnega društva si je nadel težko nalogo, da si postavi primeren društveni dom.

v katerem naj bi se vzdajala naša mladina po katoliških načelih. Upamo, da bomo potrebni les nabrali po vaseh, saj ga že precej imamo. Tudi denarno pomoč so že obljubili nekateri. Stroški so preračunani na okoli 40.000 din. Težka je ta naloga, zlasti za naš oddaljeni hriboviti kraj, toda z železno voljo in božjo pomočjo bo že šlo. Ker je nemogoče, da bi sami toliko spravili skupaj, se bomo v kratkem obrnili s prošnjo na nekatere osebe in ustanove, da nam priskočijo na pomoč. Tudi v Galiciji naj se postavi primeren »Slomškov dom«.

Vransko. Katoliško prosvetno društvo je priredilo na Marijin praznik, 8. decembra in v nedeljo 10. decembra 1959 vsakokrat po večernicah v Slomškovem domu filmsko predstavo s kratkim predavanjem, ki nam je v živi sliki predočila svete kraje Gospodovega rojstva in trpljenja, Betlehem, Mrtvo morje in Jeruzalem. Vabimo vse prijatelje od blizu in daleč, da si ta lepi film ogledajo. Obenem že vnaprej opozarjamo, da bomo za božične praznike predvajali prekrasni film »Mala sv. Terezija«, ki je povsod vzbujal veliko pozornost. Pri vsaki predstavi bo za nameček še kratek šaljiv film.

Sv. Jurij pri Celju. 1. decembra smo lepo praznovali. Naša društva so se depoldne udeležila sv. maše in proslave v šoli; zvečer pa je imelo Prosvetno društvo v dvorani katoliškega doma akademijo s petjem, deklamacijami in govorom g. kaplana Feguša.

Reteče pri Škofji Loki. Življenje v prosvetnem društvu je postalo zadnje čase zelo razgibano. Vsi večeri so zasedeni. Za december se nam obeta cela vrsta prireditev. Fantje so priredili 3. dec. ob 8 zvečer. Miklavževanje. Dekleta so priredila za 8. december ob 3 popoldne marijansko akademijo. Na programu imajo tudi lepo igro »Žena s srcem«. Šolska mladina se uri za 17. december, ko bo nastopila s krasno božično igro »Peterčkove poslednje sanje«. Prosvetno društvo pa pripravlja za zadnji dan

leta Vombergerjevo božično dramo v treh dejanjih »Vrnitev«.

St. Jurij pod Kumom. Občni zbori naših društev in odsekov so minili, sedaj se je začelo delo v odsekih: sestanki in priprave za igro. Zadnji in najbolj zanimiv je bil občni zbor Prosvetnega društva. Udeležba je bila velika, tako da je bila skoro polna dvorana. Najprej je bila igra »Vse naše«, ki je bila prav primerna za te čase in je živo pokazala, kako nespametni so nauki komunizma, in kako žalostni njegovi sadovi in tudi kakšni so tisti, ki se za njega ogrevajo. Sledil je lep narodnoobrambni govor domačega g. šolskega upravitelja. Izvoljen je bil z malimi spremembami stari odbor. Članarina je bila znižana na 3 din letno, tako da bo lahko vsak pristopil kot član. V nedeljo, 3. decembra popoldne je prišel v društveni dom Miklavž, ki je obdaril preko 100 otrok. Najbolj imenitno pa je bilo to, da je prišel in odšel nepoznan in je to še danes uganka, s katero si mnogi belijo glavo.

Sv. Jakob ob Savi. Naše prosvetno društvo se izpopolnjuje. Naredili smo nov oder in tudi kulise smo prenaredili. Poleg »Miklavževega večera«, vas bodo presenetili naši igralci s »Silvestrovim večerom«.

*

Slovensko katoliško starešinstvo je prosilo za protikomunistično literaturo, ki jo rabi za predavanja po društvih. Spodaj navedena literatura je na razpolago v knjižnici Prosvetne zveze, Miklošičeva cesta 7.

Protikomunistična literatura:

Ahčin: Kaj je boljševizem? Čas 31. — Narodno gospodarstvo sovjetske Rusije: Čas 50. — Evolucija v sovjetski Rusiji: Čas 52. — Boljševiška mladina: 1201m.

Erjavec: Komunizem in komunistična Rusija, 524b.

Gosar: Boljševizem, fašizem in krščanska zamisel, Čas 52.

Kalan: S krampom in gorjačo, 1155m.

Lenard: Krvavi list iz zgodovine ruskega sistema, 220a.

Maklecov: Zakon in rodbina v sedanji Rusiji, Čas 31.

Okrožnica Pija X. o brezbožnem komunizmu, 3467a 13.

Ušeničnik A.: Iz okrožnice Pija X. o komunizmu, Čas 31.

Kominterni i Jugoslavija, 856b.

Anzerowa: Im Lande der Stummen, roman, 3179a.

Berdnayew: Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus, 469b.

Kerenski: Vom Sturz des Zarentums bis zu Lenins Staatsreich, 2167a.

Polypenko: Ukraine weint, 4720a.

Rachmanova: Studentenliebe, Tschecha und Tod, 3194a. — Ehen im roten Sturm, 3273a.

Toal: Inferno, Russischer Roman, I—III, 3197a.

Stratil: Erlebnisse längs russischer Grenze, 849b.

Društva, ki so plačala člana-rino v novembru 1939:

Okrožje Ljubljana-okolica:

Prosvetno društvo Javor pod Ljubljano.

Pevsko društvo »Škrjanček«, Šmartno ob Savi.

Okrožje Cerknica:

Kat. prosvetno društvo Rakek.

Okrožje Kamnik:

Kat. izobraževalno in podporno društvo Domžale.

Okrožje Radovljica:

Katoliško prosvetno društvo Koroska Bela.

Okrožje Trebnje:

Kat. prosvetno društvo Trebnje.

Okrožje Ljubljana-Dolenjsko:

Kat. prosvetno društvo Trbovlje.

Nabava lutk

Prosvetna zveza je imela prvi namen pomagati onim društvom, ki imajo primerne prostore in veliko število mladine s tem, da bi za to mladino prirejala lutkovne predstave. Ker so pa lutke drage, zato je razpisala nagrade za primerne osnutke, po katerih bi se na ceneni način izdelovale originalne lutke. V ta namen se je obrnila na zadrugo »Razvoj« v Dobropolje, katera je bila pripravljena izdelati cele serije lutk po primerno nizki ceni. Kakor pa so novejša kalkulacije dognale, je bila cena prenizka. Livarna, katera bi morala izdelati takozvane kalupe, zahteva precej višjo vsoto, kakor se je prvotno mislilo. Šestnajst lutk bi stalo 800 dinarjev. Prosvetna zveza ne upa sama naročiti te kalupe, dokler nima izjave društev, katera bi bila pripravljena vključiti v to vsoto lutke nabaviti. Gotovo je, da je tovrstna zabava, za društva, ki delujejo po mestih, trgih zlasti pa po industrijskih krajih pri mladini uspešna. Na Češkem in Ruškem so lutkovna gledališča najbolj privlačna sila za zbiranje naraščaja. Lutkovnih iger je na slovanskem trgu dovolj. Tudi Slovenci jih imamo že precejšnje število. Zato pozivamo zlasti društva iz Ljubljane in njene bližnje okolice, Škofje Loke, Kranja, Tržiča, Radovljice, Jesenice, Bleda, Kamnika, Mengeša, Domžal, Device Marije v Polju, Litije, Šmartna pri Litiji, Zagorja, Trbovelj, Laškega, Celja, Maribora, Slov. Bistrice, Šoštanja, Ptujja, Murske Sobotice, Konjice, Brežic, Krškega, Novega mesta, Metlike, Črnomlja, Vrhnike, Logatec, Rakek, Cerknice itd., da nam sporoče, če so pripravljena kljub povišani ceni kupiti serijo, to je 16 kompletnih lutk za svoje gledališče. Le na ta način bo omogočeno, da se lutke nabavijo in da začno tudi naša društva s tovrstnim delom.

Ne samo, da bi se na ta način priegnili mladino k dekliškim krožkom in fantovskim odsekom, k Marijinim vrcem, temveč bi tudi na ta način poživali dekliške večere in fantovske

sestanke. Zato ne smemo prezreti tega oklica in na vsak način naj zgoraj omenjena društva do novega leta pošljejo definitivne odgovore za naročilo na Prosvetno zvezo, Ljubljana, Miklošičeva cesta.

Božične razglednice Prosvetne zveze v Ljubljani. Lani je Prosvetna zveza izdala razglednico lepe slike Janeza Šubica sv. Treh kraljev. Letos je izdala dve novi barvni razglednici, eno Layerjevo, drugo Groharjevo. I. Leopold Layer: sv. Trije kralji prihajajo molit božje Dete. Sv. Družina se je iz bethlehemske podzemne jame preselila v preprosto hišo. Tu stoji pod pristreškom jaslice. Marija drži nad zaslicami božje Dete in ga kaže prvemu kralju, ki ponižno kleči in poljublja Jezuščku desno nožico. Zadaž za Marijo se približuje temu prizoru sv. Jožef, iz hleva pa gleda voliček. Druga dva kralja stojita v ozadju s svojima strežnikoma in čakata, da prideta na vrsto pri poklonitvi. Na leviči seva repatica z neba.

Tudi kraljevsko spremstvo opazuje z vidnim zanimanjem ta prizor. Kompozicija je jasna, barve žive in prikupne. Izvirna slika je iz prve Layerjeve dobe (1752—1828) in se nahaja v Velesovem. 2. Ivan Grohar (1876 do 1911). Kakor znano, je Grohar v mlajših letih slikal skoraj izključno cerkvene in nabožne slike. Med te spadajo tudi jaslice (1896), sedaj last Narodne galerije. Pri tej sliki, kakor tudi sicer, je pokazal Grohar posebno dober čut za barvno harmonijo. Kako so ubrane te barve! Vse je umerjeno, da barva barve ne moti! In ta ljubki prizor! Pastirji vsi veselo gledajo božje Dete, iz katerega prihaja čarobna luč, ki osvetljuje ves prostor in vse osebe sredi temne noči. Marija vsa ginjena kaže pastirjem božični čudež. Prosvetni zvezi čestitamo, da izdaja domače božične razglednice.

Vsa društva opozarjamo na te razglednice, ki se dobe v Prosvetni zvezi, Miklošičeva cesta 7. Društva, ki naroče 100 razglednic dobe 25% popusta.

Vsebina: Naloge katoliške prosvete v današnjem času. — Občni zbor Prosvetne zveze v Mariboru. — Narodno-obrambni tečaj PZ v Mariboru. — Sporazumno delo med PZ in Kmečko zvezo. — Prešernov večer v Belgradu. — Društveni obzornik. — Društva, ki niso plačala članarine v novembru 1939. — Nabava lutk. — Božične razglednice.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec